

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 25

Заснований в 1996 році

Рівне – 2003

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 25. — Рівне: РДГУ, 2003. — 196 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії педагогіки, психології, дидактики, історії педагогіки, методики навчання, виховання, розвитку, трудової та графічної підготовки і профорієнтації дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН

Мітюров Борис Никифорович (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України **Бех Іван Дмитрович** (Інститут проблем виховання АПН України);

доктор педагогічних наук, професор **Будний Богдан Євгенович** (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор **Воробйов Анатолій Миколайович** (заступник головного редактора, Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України **Дем'янчук Анатолій Степанович** (Рівненський економіко-гуманітарний інститут);

доктор педагогічних наук, професор **Коваль Ганна Петрівна** (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Лисенко Неля Василівна** (Прикарпатський педагогічний університет ім. В. Стефаника);

доктор педагогічних наук, професор **Лісова Світлана Валеріївна** (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Павлютенков Євген Михайлович** (Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів)

доктор психологічних наук, професор **Пасічник Ігор Демидович** (Університет "Острозька Академія");

кандидат педагогічних наук, професор **Поніманська Тамара Іллівна** (Рівненський державний гуманітарний університет)

доктор психологічних наук, професор **Савчин Мирослав Васильович** (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

доктор психологічних наук, професор, дійсний член МАПН **Сергєєв Олександр Васильович** (Запорізький державний університет)

доктор педагогічних наук, професор **Сметанський Микола Іванович** (Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського);

доктор педагогічних наук, професор **Терещук Григорій Васильович** (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН **Тищук Віталій Іванович** (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Хом'як Іван Миколайович** (Рівненський державний гуманітарний університет);

кандидат педагогічних наук, професор **Янцур Микола Сергійович** (заступник головного редактора, відповідальний секретар, Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 6 від 31.01.2003 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31.

Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 07 — 6.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2003

Девізом Миколи Андрійовича були слова: “Питання про диригування для мене є кровним. Це основне питання мого життя...” [4, 32]. І сьогодні живі традиції славного маестро зберігаються в Копенгагені. З 1963 р. в столиці Данії проводиться Міжнародний конкурс диригентів імені М.Малька.

Сутність викладеного вище, дає підстави стверджувати, що досвід диригента – інтерпретатора Миколи Андрійовича Малька гідний професіонального вивчення і узагальнення. Конче необхідно провести ґрунтовне дослідження всього створеного митцем, щоб на його зразках виховувати молоді покоління диригентів. Нехай окриляє молодих, світлий образ великого митця, що віддав свій величезний талант розквіту музичної культури України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боулт А. Мысли о дирижировании. //Исполнительское искусство зарубежных стран. – Вып. 1. – М., 1962. – С. 39.
2. Гаук А. По страницам воспоминаний дирижера. – М.: Сов. композитор, 1975. – 184 с.
3. Григорьев Л. Современные дирижеры. – М.: Музыка, 1987. – 205с.
4. Дирижирование его жизнь. – М.: Сов. композитор, 1983. – С. 152.
5. Малько Н. Воспоминания. Статьи. Письма. – Л., 1972. – 387 с.
6. Малько Н. Дирижер и партитура. – Л., 1960. – 69 с.
7. Малько Н. Основы техники дирижированя. – М.: Музыка. – 1965. – 218 с.
8. Малько Н. После гастролей в СССР. // Сов. музыка. – 1959. – № 6. – С. 92 – 93.
9. Митці України. /За ред. А.В.Кудрицького. – К.: Українська енциклопедія, 1992. – 846 с.
10. Мелик-Пашев А. Воспоминания. Статьи. Материалы. – М., 1976. – 127 с.
11. Музыкальный энциклопедический словарь. /Гл. ред. Г.В.Келдыш. – М.: Сов. энциклопедия, 1990. – 671с.
12. Музыкальная энциклопедия. /Гл. ред. Ю.В.Келдыш. Т.3 – М.: Сов. энциклопедия, 1976. – 1102 с.
13. Мусин И. О воспитании дирижера. – М.: Музыка, 1987. – 213 с.
14. Покровский М. Невідоме про відомих // Музыка. – 1999. – № 5. – С. 40
15. Сергеев К. Концерты Н.Малько. // Сов. музыка. – 1959. – № 5. – С. 132 – 133.
16. Фуртвенглер В. О дирижерском ремесле. // Исполнительское искусство зарубежных стран. – Вып. 2. – М.: Музыка, 1975. – С. 79-80.
17. Хайкин Б. Беседы о дирижерском ремесле: Статьи. – М.: Сов. композитор, 1984. – 175 с.

Одержано редакцією 23.12.2002

УДК: 378.01.032

О.В. СІОНЧУК

ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНІХ ЦІННОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Проблема впливової сили музичного мистецтва на людину не є чимось принципово новим для науки: про неї висловились відомі мислителі минулого, вона неодноразово ставилась самим життям, її значущість підкріплювалась науковими фактами. Однак процеси швидких соціальних змін, що відбуваються нині у світі і в нашій країні, зумовлюють нас по-новому оцінювати питання про соціальну ефективність мистецтва взагалі та музичного зокрема.

В даній статті розглядається вплив музичного мистецтва на встановлення гармонії між запитами і потребами людини, з одного боку, і її ідейно-моральним розвитком, з іншого.

Розвиток людини — надзвичайно складний процес, в якому беруть участь багато факторів. Серед них помітну роль відіграє і музична культура — специфічна сфера діяльності з різнорідними і неоднозначними зв'язками з багатьма сферами суспільного життя. Розвиваючись під безпосереднім впливом ідеологічних і соціально-економічних процесів, музична культура, в свою чергу, має на них суттєвий вплив і, передусім, тоді, коли вона виступає ефективним засобом формування людини.

Науковцями доведено тісний зв'язок між прихильністю людини до мистецтва і сформованістю її ідейно-моральних позицій [1, 184].

Значний науковий та практичний інтерес становлять дані про стимулюючий вплив музичного мистецтва на здібності людей, особливо школярів, на їх загальний розвиток, підвищення успішності. З великим навантаженням у школі краще можуть впоратися діти з розвинутими інтересами. Згідно з висловленою гіпотезою, перш ніж учень візьметься за вивчення основ різних наук, його мозок має досягти певного рівня розвитку. Це відбувається лише за умови постійних і повторюваних сенсорних впливів. І ось тут найважливішу роль відіграє художнє виховання.

Подібні припущення знаходять підтвердження в обширній педагогічній практиці. Наприклад, в ряді шкіл Угорщини незначне збільшення навчального часу на музичне виховання (2—3 години щотижня) привело до рішучого поліпшення всього навчального процесу. Успішність учнів таких шкіл з загальноосвітніх дисциплін була якіснішою, ніж у звичайних середніх школах. Угорські вчені пояс-

новали цей феномен тим, що щоденні мелодійні і ритмічні вправи впливають на центральну нервову систему і особливо на нервові центри кори головного мозку. Внаслідок цього вищий рівень розвитку дітей виявляється не лише у сфері музичних навичок: вони й загалом володіють кращою здатністю реагувати, їхня повсякденна діяльність більш координована. Учасники угорського експерименту прийшли до висновку про те, що музично-естетичний розвиток людини сприяє формуванню волі, уваги, спостережливості, пам'яті, уяви, мислення, тобто найважливіших якостей особистості [5, 63].

Слід підкреслити, що впливові мистецтва взагалі та музичного зокрема властива відносна "невідчутність", а точніше- не негайний впливовий результат: коли людина опановує художні цінності, неможливо відчувати віддачу відразу ж, оскільки нагромадження особою духовного потенціалу відбувається поступово. Але рано чи пізно прихований вплив музики обов'язково виявляється в духовному розвитку, а через нього і в зростанні ефективності діяльності людини, зокрема і трудової. Цей вплив вдається зафіксувати масовими соціологічними дослідженнями.

У різних сферах суспільного виробництва виявляються межі, за якими навіть для власного економічного ефекту вигідніше зосереджувати капітал не стільки в матеріальному виробництві, скільки у сфері духовного розвитку працюючих. Ця важлива обставина привертає до себе зростаючу увагу науковців і практиків у різних країнах планети – від Західної Європи до Північної Америки й Азії, де все частіше в музичному мистецтві вбачається важливий засіб підвищення ефективності праці. Можливості цього мистецтва у розвитку творчого потенціалу людини активно досліджуються вченими США, Японії, Франції та інших країн. У США, наприклад, з цією метою організуються спеціальні експерименти. Один з них полягав у тому, що група адміністраторів впродовж десяти місяців звільнялася від професійної діяльності і навчалась за обширною гуманітарною програмою, в якій перевага надавалась спілкуванню з музичним мистецтвом – відвідуванню концертів, оперних вистав та інших музичних театральних постановок тощо. Як виявилось, після цього не лише зростала їхня професійна активність, але й вирішення ними професійних завдань набуло рис самостійності, нестандартності, творчості.

У Франції в спеціальних центрах для керівників високого рангу організуються стажування, на яких значна частина занять відводиться музичній культурі; їхня мета – навчити стажистів розуміти музику. Виявлено, що в результаті стажування його учасники набувають навичок відчуття смаку до добре зробленої роботи, гармонійних професійних відносин, упорядкованості.

Керівник таких стажувань професор Вартонського університету США і Паризької консерваторії мистецтв і ремесел Б.Люссато підсумував: "Людина, яка читає Платона, стає вимогливішою до логіки; Людина, яка відвідує концерти і виставки, стає вимогливішою до естетики; людина високого культурного рівня стає вимогливішою до якості, вона не витримує сірятини і фальші. Естетика найтісніше пов'язана з етикою, а чим вищі естетичні вимоги, тим нетерпиміше людина ставиться до расизму, тоталітаризму, насильства". Тому і в найважчі часи, при найобмеженіших ресурсах не слід економити на культурі, освіті, бо саме вони оберігали суспільства і цивілізації від катастрофи дикунства". [5, 213].

Для оцінки якості художніх цінностей, в тому числі музичних, немає іншого способу, ніж експертна оцінка. Завжди існує категорія людей, яких суспільство уповноважує давати таку оцінку від його імені. До них відносяться, зокрема, критики, мистецтвознавці, діячі мистецтва – ті, хто може назватися експертом.

Слід зауважити, що значний практичний досвід експертної оцінки створюваних і функціонуючих творів мистецтва утримує в собі чимало незрозумілого і суперечливого. Ця обставина пояснюється тим, що експерти, як і всі люди, тією чи іншою мірою підпорядковані впливові пануючих у суспільстві думок і уявлень, які мають своїм джерелом не наукову, а "буденну" свідомість. Зумовлюється це соціальною природою сприймання: адже структура будь-якого художнього твору завжди залежна від естетичного сприймання різних соціальних груп. Оскільки експерт-мистецтвознавець, критик, діяч мистецтва – передусім людина, представник соціальної групи чи художньої течії, він підданий впливові соціальних стереотипів покоління, до якого належить. З цією обставиною в історії мистецтва пов'язані випадки, коли той чи інший твір, а іноді і цілий художній напрям оголошувались ворожими нормам естетичного смаку, а пізніше визнавались видатними явищами художнього життя. У цьому і виявляється зародок художньої субкультури.

І.С.Бах, наприклад, за оцінками своїх сучасників, усе життя залишався провінційним музикантом середньої обдарованості і як композитор не привернув до себе уваги. Навпаки, його син Карл Бах, сьогодні оцінюваний досить посереднім, у свій час вважався видатним, його прозвали навіть — "Великий Бах". Після появи перших симфоній Бетховена мистецтвознавець Грільпарцер стверджував, що у Бетховена "страждає перша і найсуттєвіша вимога музиканта — витонченість і правильність слуху — через ризиковані поєднання і часто-густо додаване виття і ревище звуків". Достатньо замість Бетховена поставити ім'я Шостаковича і цей висновок уподібниться оцінкам критичних статей 30-40 років, типу "сумбур замість музики". Пізніші покоління критиків і слухачів сприйняли Бетховена і Шостаковича як видатних класиків.

Найрозповсюджений приклад суб'єктивності — оцінка того чи іншого твору мистецтва не за його художніми достоїнствами, а за належністю до жанру мистецтва. Наприклад, деякі експерти розглядають всю естрадну музику як жанр "несерйозний". Свого часу популярним було членування всього пласту музики на дві частини: "серйозна" і "легка". Між тим, уся історія мистецтва підтверджує, що справа зовсім не в жанрах. Як справедливо сказав відомий композитор Р. Паулс, "немає суперечності між "легкою" і "серйозною" музикою. Протиборствує, як правило, бездарність і талант, істинне і підробка". Отже, істинне, художнє завжди життєве, завжди знайде своїх прихильників, які й започатковують його функціонування у вигляді мікрокультури, що й складає основу субкультури [3,357].

В останні роки намітився злет уваги до музичного мистецтва. У нашій країні виникають і примножуються осередки естетичного виховання, очолювані ентузіастами- центри естетичного виховання, школи мистецтв тощо. У Державній програмі розвитку української культури на 1999-2005 роки зазначається: "Політика незалежної Української держави, її Конституція забезпечують умови: правові, фінансово-господарські, адміністративно- управлінські- для збереження й всебічного розвитку української культури як важливого чинника розбудови повноцінного, демократичного суспільства, основи для формування цілісної культурно- національної ідентичності, успішного розвитку України".

Незважаючи на вищесказане, коли соціологи запропонували оцінити значення музичного виховання дітей у балах, то лише 8% батьків поставили цьому виду виховання високу оцінку, 24% — найнижчу, останні, по суті, не змогли дати йому ніякої оцінки. Порівняємо: при опитуванні батьків американських дітей у 1988 р. 91% з них висловились за важливість прилучення дітей до музичного мистецтва з раннього віку, 72% з них наполягали на тому, що музика, театр, живопис так само їм життєво необхідні, як і математика, фізика, рідна мова, історія.

Мистецтво — найпотужніший засіб естетичного виховання, а художня культура людини — серцевина її загальної культури. Між тим, значна частина населення практично не буває в театрах, концертних залах, музеях. Ідеться не про віддалені від міста, села, а про найважливіші культурні центри України. Поступово відходять на задній план класика, цілі пласти народної творчості. Народна музика мало кого цікавить. Чи мислимо для студентів вузів, наприклад, Парижа і Лондона, щоб вони не відвідали національні музичні святині своїх країн? Це неможливо уявити. Тоді як 95% опитаних студентів одного з найпрестижніших вузів Києва (гуманітарного профілю) Національну оперу України не відвідали жодного разу впродовж п'ятирічного перебування у нашій столиці.

Велика трагедія народу, коли він помирає від посухи, голоду, злиднів, економічної кризи. У стократ більша трагедія, коли він заживо помирає, збайдужівши до власних духовних надбань. Головна причина тут — "розумні" голови політиків, бо таким народом легко керувати, легко його зробити найдешевшою абською трудовою силою в світі. Не дивно, що у країні ставлення до культури, освіти стає ніби продиктованим найзлішими ворожими силами або паразитами. Єдиним виходом з такої критичної ситуації є вирішення проблем культурного розвитку народу лише політичним шляхом. Винаходити "велосипед" у даній справі не потрібно. Слід вивчити досвід таких країн, як Японія, Франція, США, і звернутись до власної культурно-історичної спадщини, до народної педагогіки українців [1, 183].

Зрозуміло, що це завдання не з легких. Воно характеризується складністю, комплексністю, масштабністю. Це справа багатьох організацій і відомств країни, фахівців естетики, мистецтвознавства, педагогіки, психології, соціології, економіки, діячів культури і митців. Необхідно шукати оптимальні шляхи реалізації всієї політики Української держави в галузі музики, які мають ґрунтуватися на всьому розмаїтті та багатстві української та світової культурної спадщини, відродженню національної музичної самобутності українського народу, що допоможе усвідомити українському народу його шляхетну роль творця власної історії, і все це має відбуватися на основі органічного поєднання національних, державних та загальнолюдських цінностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко О.Д. Історія України: Посібник для студентів вищих навч. закладів. – К.: Академія, 1999. – 568с.
2. Культурне відродження в Україні. Монографія. – Львів: Астерик, 1993. – 219 с.
3. Попович М.В. Нарис історії культури України. – К.: Знання, 1999. – 728 с.
4. Світлична В.В. Історія України: Навч. посібник. – К.: Каравела, 2000. – 304 с.
5. Українська та зарубіжна культура: Навч. посібник / За ред. М.М. Заковича. – К.: Знання, 2000. – 622 с.

Одержано редакцією 9.12.2002

ЗМІСТ

Вступне слово	3
1. Гавриш Н.В. Педагогічний погляд на дитячу творчість як явище культури.....	4
2. Воробйов А.М. Місце соціокультурних чинників в українській ментальності	8
3. Главінська О.Д. Усвідомлення дитиною своєї суб'єктності як необхідна умова формування адекватної самооцінки	14
4. Івашкевич Е.З. Психологічне обґрунтування діалогічності пізнавальної діяльності як комунікативного процесу	19
5. Савуляк В.О. Психосоціальні фактори наркотичної залежності.....	24
6. Безлюдна В.І. Актуалізація комунікативної потреби у дітей дошкільного віку.....	29
7. Янцур Л.А., Верусь Н.С. Психолого-педагогічні умови формування зображувальної діяльності у дітей третього року життя	36
8. Косарева О.І. Психолого-педагогічні особливості конфліктів дошкільників з батьками в сім'ї.....	39
9. Корчакова Н.В. Усвідомлення молодшими школярами сутності презентаційної ситуації та власних самопрезентаційних намірів.....	42
10. Одолінський В.Г. До проблеми соціалізації молодших школярів.....	46
11. Рудюк О.В. До проблеми внутрішньоособистісного конфлікту у юнаків в ситуації соціальної депривації 48	
12. Михальчук Н.О. Психологічні аспекти проведення дискусій в межах мікрогруп на уроках іноземної мови в середній школі.....	53
13. Цуканова М.С. Основні аспекти проблеми психічних кризових станів, які виникають у неповнолітніх засуджених під час відбування покарання.....	55
14. Середюк Л.А. Розширення сфери діяльності та самодіяльності учнів, як умова оптимізації самовираження старшокласників.....	58
15. Наумчук Г.І. Педагогічні умови національного виховання дітей в сім'ї.....	62
16. Харламенко В.Б. Професійна орієнтація учнівської молоді як соціально-педагогічна проблема	66
17. Мельник О.В. Зміст і структура профконсультаційної роботи із школярами.....	70
18. Капустіна О.В. Методика професійного самовизначення Д.Голланда.....	74
19. Рудницька Н.Ю. Методи вивчення краєзнавчого матеріалу учнями шкіл Волині (1917-1932 рр.)	79
20. Шарапова Т.М. Методика застосування рейтингової системи оцінювання навчальних досягнень школярів при вивченні курсу "Екологія".....	81
21. Кільдеров Д.Е. Уявні просторові перетворення як основа оперування динамічними образами об'ємних предметів	87
22. Ковбаса Ю.М. Вимоги до змісту навчання основам бухгалтерського обліку у 10-11-х класах середніх загальноосвітніх закладів	91
23. Сингаївський Д.В., Белошицький О.О., Ковальов В.М. Оновлення змісту трудової підготовки молоді на основі технічної творчості	94
24. Ващук О.В. Використання комп'ютерних технологій у навчальному процесі учнів 5-7 класів.....	98
25. Хоронжевський О.М. Формування гігієнічної культури у школярів основної школи в процесі трудового навчання – запорука профілактики професійних захворювань	103
26. Онишко Н.П. Школи з альтернативною формою навчання у системі освіти Німеччини.....	105
27. Якимчук С.Н. Музичне мистецтво як один із провідних засобів виховання особистості	110
28. Левківський М.В. Історико-педагогічне краєзнавство у формуванні компетентності майбутнього вчителя 112	
29. Литвиненко С.А. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до соціально-педагогічної діяльності з молодшими школярами	116
30. Бородіна К.І., Кмець А.М. Структура екологічної свідомості студентів педагогічного вузу.....	120
31. Герман Н.В. Проблеми професійної підготовки вчителя в процесі вивчення дисципліни „Безпека життєдіяльності людини”	123
32. Козяр М.М., Янцур М.С., Хомяк О.Л. Деякі аспекти методичного забезпечення процесу вивчення машинної графіки у вищій школі.....	126
33. Джеджула О.М. Попередні умови побудови моделі графічної діяльності студента.....	131
34. Козяр М.М., Гордійчук І.І., Вовк В.Ф., Лебедюк Є.А. Система контролю знань студентів з інженерної графіки 133	
35. Черуха Н.В. Індивідуалізація процесу навчання іноземних мов для спеціальних цілей: сутність, особливості, сучасні проблеми	137
36. Янцур М.С., Войтко А.І. Використання модульно-рейтингової системи навчання в підготовці майбутніх вчителів до профорієнтаційної роботи з учнями	140
37. Осницька Т.Р. Педагогічні ідеї духовно-морального виховання учнівської та студентської молоді в педагогічній спадщині С.Я. Дем'янчука	146

38. Яковенко Л.П. Художнє мислення: зміст, структура, проблеми формування засобами музичного мистецтва 148
39. Вакульчук М.В., Шолудько Н.Г. Красномовство – мистецтво формування риторичної культури особистості в умовах вищої школи..... 152
40. Савчин Л.М. Культурологічні концепції та їх реалізація в системі вищої освіти 155
41. Станіславська К.І. Про деякі аспекти розвитку музичного сприймання студентів режисерських спеціалізацій 159
42. Ярмач Т.М. Формування у студентів вмінь та навичок виконання творів французьких клавесиністів 163
43. Піддубник В.Г. Розвиток професійних умінь і навичок студентів на уроках хорового сольфеджіо 167
44. Тарчинська Ю.Г. Проблема формування навичок виразного виконання в аспекті розвитку техніки гри на фортепіано 168
45. Сверлюк Я.В. Психолого-педагогічні основи керування оркестровим колективом 173
46. Димченко С.С. Педагогічна і диригентська спадщина М.Малька в історичному часі української музичної культури 175
47. Сіончук О.В. Формування художніх цінностей особистості засобами музичного мистецтва 180
48. Скільська Л.І. Специфічні особливості роботи з дитячим хоровим колективом..... 182
49. Гаврилова Г.П. Громадянське виховання молоді засобами народознавства на матеріалі української літератури 185
50. Чичановська Н.Ф. Художньо-творчий розвиток учнівської молоді Рівненщини в умовах національного відродження..... 189
Відомості про авторів 192

Наукове видання

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
закладах освіти

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 25

Заснований в 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Технічний редактор Курченко Н.Б.
Комп'ютерна верстка Хомяк О.Л.

Здано до набору 12.12.2002 р. Підписано до друку 31.01.2003 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 27,96. Обл. вид. арк. 28,38. Замовлення № 17/1. Тираж 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і трудової підготовки
(к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 25. —
Рівне: РДГУ, 2003. — 196 с.**

ISBN 966 — 7281 — 07 — 6.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії педагогіки, психології, дидактики, історії педагогіки, методики навчання, виховання, розвитку, трудової та графічної підготовки і профорієнтації дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20